

Tomizm biblijny

W ramach czasopisma „Biblica et Patristica Thoruniensia” otwieramy nową sekcję poświęconą tomizmowi biblijnemu, w której będą zamieszczane artykuły i studia odkrywające biblijny profil teologii Tomasza z Akwinu, jego metodę egzegetyczną i interpretację poszczególnych tekstów Pisma Świętego. Komentatorska aktywność Akwinaty nie rodzi się z próżni, ale z zakorzenienia w patrystycznym dziedzictwie egzegetycznym, z którym wchodzi w twórczy dialog i z którego potrafi wydobyć światło potrzebne do rozumienia wyzwań i pytań swej własnej epoki. Wśród zadań teologa, znamienne nazywanego w średniowieczu *Magister in Sacra Pagina*, na pierwszym miejscu znajdowała się przecież *lectio*, a więc czytanie autorytatywnego tekstu, którym była przede wszystkim Biblia, dopiero później przychodziła *disputatio*, najbardziej kojarzona z średniowieczną metodą dydaktyczną oraz wieńcząca proces nauczania *praedicatio*, kaznodziejstwo. Nie chodziło o proste odczytywanie tekstu, zwykłe zapoznawanie z treścią, ale świadome zakorzenianie refleksji teologicznej w podstawowym źródle, skoro wiara chrześcijan opiera się – jak mówił Tomasz – na objawieniu udzielonym prorokom i Apostołom, a przekazanym w kanonicznym Piśmie Świętym. Biblijna *lectio* Akwinaty, którą możemy obserwować w jego komentarzach do Księgi Izajasza czy Jeremiasza, właściwa dla bakałarza biblijnego na średniowiecznym uniwersytecie, to uważna lektura tekstu biblijnego, swoiste „współrzędne” dla całej teologii, wyjątkowe środowisko, w którym w pełni zrozumiałe stają się terminy i historia zbawienia. To w ramach tej *lectio* odkrywa się wszystkie sensy Pisma Świętego, od dosłownego po duchowy, który jest właściwym celem Pisma.

Początki „tomizmu biblijnego” związane są z nazwiskiem S. Th. Pinckaersa, który wraz z Jean-Pierre'em Torrellem OP przywrócił w naszych czasach zainteresowanie egzegetycznym dziedzictwem Akwinaty i jego kluczową rolę dla zrozumienia całości jego myśli, pokazując jego teologię jako na wskroś biblijną, a nie rezultat wyizolowanej spekulacji. Pismo Święte stanowi „ramy” jego *quaestiones*, stając się integralną częścią jego teologicznego języka. Rozwijającym interpretacje myśli Akwinaty w ramach tomizmu biblijnego nie chodzi jedynie

o powrót i odkrywanie zapomnianych komentarzy Doktora Anielskiego do poszczególnych ksiąg Starego i Nowego Testamentu (choć to niezwykle ważne i pilne zadanie), które przetrwały do naszych czasów i pozostały w cieniu słynnych *Summae*. Jak podkreśla Matthew Levering, którego monografia *Scripture and Metaphysics* (2004) wyznacza istotny etap namysłu nad hermeneutyką Tomasza z Akwinu, programem tomizmu biblijnego jest przede wszystkim powrót do sposobu uprawiania teologii przez Akwinatę w jego istotowym przesłaniu: odniesieniu do Pisma Świętego oraz tradycji interpretacyjnych Ojców Kościoła, które ujawniają Tradycję w jej dynamicznej naturze. W istotę tak rozumianego uprawiania teologii z głębi Tradycji, na którą wskazuje sam grecki termin *paradosis*, wpisuje się przecież przyjęcie, zrozumienie depozytu wiary i posługa dalszego przekazywania, ale nie jako „zabetonowanego” zbioru prawd, ale żywego (i egzystencjalnego) rozumienia. W ten sposób chrześcijaństwo było dla Tomasza z Akwinu jednością życia i rozumienia, najwyższą nauką życia, a nigdy jedynie intelektualną nakładką na rzeczywistość.

Widać wyraźnie, że pojawienie się na łamach naszego toruńskiego periodyku studiów z zakresu tomizmu biblijnego nie tylko wieńczy ambitne projekty translatorskie i badawcze prowadzone w naszym teologicznym środowisku, lecz także jest próbą kontynuowania dróg wytyczonych przez S.Th. Pinckaersa, J.-P. Torrella czy M. Leveringa i poszerzania badań o szczególne zagadnienia. Mamy nadzieję, że przeznaczając każdego roku jeden z numerów tematycznych na kwestie związane z przypomnieniem biblijnego dziedzictwa Akwinaty, jego wpływu na inne średniowieczne szkoły egzegetyczne oraz analizując źródła inspiracji jego aktywności komentatorskiej, będziemy mogli coraz lepiej przyczynić się do poznawania „nieprzemijającej nowości” myśli św. Tomasza z Akwinu (*Fides et ratio* nr 43) również w jej biblijnym odniesieniu.

Ks. Piotr Roszak

Redaktor tematyczny BePTh